Stručni rad

DRAGOJLA JARNEVIĆ-PRVA DAMA ILIRIZMA

Ivana Bartolac

mag. edu. hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i književnosti, nastavnik mentor

Gimnazija Karlovac

Sažetak

Rođena u Karlovcu, za vrijeme ilirskog pokreta najrodoljubnijem gradu, Dragojla Jarnević je od samih početaka razvoja ilirskog pokreta bila u dodiru s preporodnim idejama. Iako negativnog stava i neodlučna u početku, nakon boravka u Grazu, gdje upoznaje preporodnog pjesnika Ivana Trnskog, započinje njezino preporodno djelovanje. Osim što uči hrvatski jezik i počinje pisati na njemu, Dragojla ilirski pokret i materijalno pomaže. Jarnevićeva pisanje doživljava kao prosvjetiteljski rad i način služenja domovini. Zahvaljujući talentu, radu i predanosti ona postaje jednom od istaknutih ličnosti ilirskog pokreta, i to jedna od rijetkih žena. Svojom preporodnom poezijom, zbirkom domoljubno-poučnih i romantičarsko-sentimentalnih pripovijetki te svojim „Dnevnikom“, koji je ne samo kronika njezinoga privatnog života, već i kronika vremena u kojem je živjela, Dragojla potvrđuje svoj status prve dame ilirskog pokreta.

Ključne riječi: ilirski pokret, Karlovac, preporodna književnost, hrvatski jezik

1. Uvod

Dragojla Jarnević rođena je 1812. godine u Karlovcu. Obitelj Drašković pripadala je srednjem sloju društva, ali nakon smrti oca Janka započinje ekonomska propast te mnogočlane obitelji sa šestero djece. Zbog nepovoljne financijske situacije svoje obitelji Dragojla jedino formalno obrazovanje stječe u pučkoj školi u Karlovcu, u kojoj se nastava održavala na njemačkom jeziku. Kako bi si osigurala egzistenciju radi kao odgajateljica u Hrvatskoj, ali i inozemstvu. U jednom periodu života radi i kao učiteljica, poučava hrvatski jezik, katekizam i zemljopis u privatnoj ženskoj školi u Karlovcu, koju osniva s još dvije žene. Zbog nedovoljnog broja učenica prisiljena je zatvoriti školu te nastavlja raditi kao učiteljica poučavajući seosku djecu u okolici Karlovca. Iako je Dragojla bila Hrvatica po narodnosti, njezino znanje hrvatskog jezika bilo je vrlo slabo. Njemački jezik čak je smatrala svojim materinskim jezikom, što zapravo nije ni bilo čudno za to vrijeme. U skladu s tradicijom tog vremena njemački je bio dominantan jezik u području obrazovanja, javne uprave, službene korespondencije te jezik koji je koristio srednji i viši sloj društva. Zahvaljujući boravku u Austriji i Italiji Dragojla upoznaje nove ideje i ljude koji utječu na promjenu njezinih stavova vezanih za domovinu i hrvatski jezik. Tako Dragojla koja čak i vlastiti dnevnik prvih sedam godina piše na njemačkom jeziku postaje Dragojla koja počinje učiti hrvatski jezik, pisati na hrvatskom jeziku i aktivno sudjelovati u ilirskom pokretu. O njezinom značaju kao istaknute ličnosti ilirskog pokreta govori i činjenica da je nazvana prvom damom ilirizma te da se njezin lik nalazi na litografiji „Muževi ilirske dobe“ tiskanoj povodom pedesete obljetnice hrvatskoga narodnog preporoda. Važno je spomenuti kako se uz lik Dragojle na litografiji nalazi još samo jedan ženski lik, lik grofice Sidonije Erdödy Rubido. Također, Dragojlin se lik nalazi i na svečanom zastoru Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu nazvanim „Hrvatski narodni preporod“, koji je 1898. godine oslikao Vlaho Bukovac, čime Dragojla potvrđuje svoj status kao jedne od rijetkih žena toga vremena koje su se istaknule preporodnim aktivizmom.

2. Ilirski pokret/Hrvatski narodni preporod

Hrvatsku na početku 19. stoljeća Gorički (2015) opisuje kao zemlju koja je „politički razjedinjena i upravno raskomadana“ (str.3). Zbog jačanja kraljevske vlasti hrvatski staleži osjećali su se ugroženima. Odlučuju se prikloniti Ugarskoj, koja potom izrasta u „nacionalno superiornu, netolerantnu i agresivnu“ zemlju, što je posebno vidljivo kroz proces „pomađarivanja svih naroda na području krune sv. Stjepana“ (Gorički, 2015, str.3 prema Jelčić, 1978). Stoga ne čudi da se baš tada kod Hrvata javlja „misao o političkom i kulturnom ujedinjenju na temelju nacionalnog jedinstva“, a „pokret koji je nastojao ostvariti te težnje u Hrvatskoj zvao se hrvatski narodni preporod“ (Gorički, 2015, str.3 prema Jelčić, 1978).

Što se tiče godina trajanja hrvatskoga narodnog pokreta postoji više tumačenja (Gorički, 2015). Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku hrvatski narodni preporod, poznatiji kao ilirski pokret, nacionalni je, politički i kulturni pokret u Hrvatskoj koji traje od 1835. do 1848. godine. Dijana Dijanić podijelila je hrvatski narodni preporod u tri faze, pripremno razdoblje (1790.-1830.), neposredno pripremno razdoblje (1830.-1835.) te punu preporodnu fazu (1835.-1848.) (Gorički,

2015). Dubravko Jelčić ne određuje početnu godinu hrvatskoga narodnog preporoda, već samo ističe kako on započinje tridesetih godina 19. stoljeća (Gorički, 2015). Gorički (2015) ističe kako povjesničari „pojavu Gajevih „Novina Horvatzkih“ i „Danice Horvatzke, Slavonzke y Dalmatinzke“ 1835. godine (...) smatraju prvim vidljivim znakom preporoda“, a „ilirski pokret [definiraju] samo [kao] dio hrvatskoga narodnog preporoda“ (str.3).

Pridjev „ilirski“ nije se slučajno pojavio u nazivu ovog pokreta, već se odnosi na Ilire, prastanovnike Balkanskoga poluotoka za koje se vjerovalo da su preci Hrvata. Upravo ovim pridjevom Ljudevit Gaj „pokušava objediniti sve južnoslavenske narode jer je jedan od ciljeva hrvatskoga narodnog preporoda bilo i ujedinjenje svih Južnih Slavena“ (Gorički, 2015, str.3).

Ljudevit Gaj postaje centralnim imenom i vođom hrvatskoga narodnog preporoda, a uz njega djeluju brojni istaknuti preporoditelji poput Ivana Derkosa, Pavla Štoosa, Matije Smodeka, Dragutina Rakovca, Josipa Kurudeka, Vjekoslava Babukića, Dimitrija Demetera, Ljudevita Farkaš-Vukotinovića, Tome Blažema, braće Mažuranić: Antuna, Ivana i Matije, Stanka Vraza, Ivana Kukuljevića, Mirka Bogovića, Antuna Mihanovića i Antuna Nemčića (Gorički, 2015).

2.1. Stvaranje hrvatskoga standardnog jezika

Jedan od glavnih ciljeva hrvatskoga narodnog preporoda bilo je stvaranje jedinstvenoga hrvatskog standardnog jezika, jer je upravo on bio preduvjet za jedinstvo Hrvata i spas domovine. Do problema je došlo kod izbora jednog narječja koje bi bilo temelj standardu kao jeziku zajedničkom svim Hrvatima. Preporoditelji na kraju odabiru štokavsko narječje kao temelj za standardni jezik, i to iz dva razloga, umjetničkog i nacionalnog. Na štokavskom narječju napisana je dubrovačka baština, koja se ističe kao najvrjedniji dio hrvatske kulturne baštine te je upravo štokavština bila „najmanje regionalno-hrvatska, pa su [preporoditelji] vjerovali da bi se njome mogli ujediniti svi Južni Slaveni, svi Iliri“ (Gorički, 2015, str.4). Iz tog razloga Gajeve „Novine Horvatzke“ i „Danica Horvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka“ mijenjaju ime u „Ilirske narodne novine“ i „Danicu ilirsku“ 1836. godine. Međutim, mađaroni su se tada usprotivili uvođenju ilirskog imena, a prema kraljevskoj naredbi iz 1843. ilirsko se ime i zabranjuje.

2.2. Preporodna književnost

Hrvatsku preporodnu književnost svrstavamo u književno razdoblje romantizma, kojeg u europskom kontekstu karakterizira buđenje nacionalne svijesti. Naša preporodna književnost stvarana je s ciljem obrazovanja i nacionalnog osvješćivanja društva. U upoznavanju s književnih jezikom i prijenosu novih preporodnih ideja glavnu ulogu imala je lirika kao dominantan književni rod preporodne književnosti. Gorički (2015) ističe kako su preporoditelji pisali rodoljubne pjesme, i to najviše budnice i davorije, kojima su pozivali narod na „aktivizam i otpor tuđinskoj politici i kulturi“ (str. 5). Također, Gorički (2015) naglašava kako i „u ostalim književnim rodovima vlada isto stanje, primjerice i u pripovijetkama istaknutijih preporoditelja veličaju se sloga, junaštvo, vjera, sloboda, borba za domovinu, a osuđuju se izdaja, nevjerništvo, razdor među narodom“ (str. 5). Što se tiče najznačajnijih književnika preporodnog razdoblja,

Slobodan Prosperov Novak ističe nekoliko imena, i to Petra Preradovića, Stanka Vraza, Ivana Mažuranića, Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Dragojlu Jarnević, koju naziva i najprodornijom ženom tog doba (Gorički, 2015).

2.3. Karlovac kao najrodoljubniji grad

Budući da je krajem 18. i početkom 19. stoljeća Karlovac plaćao najveći porez u Hrvatskoj, Anić (2015) zaključuje kako je tada bio grad s najrazvijenijim i najjačim gospodarstvom. Također, Anić (2015) ističe kako su „brojni žitelji grada bili bogati karlovački građani, veletrgovci, cestovni prijevoznici, i razni obrtnici te vlasnici lađa“, odnosno da je u gradu bio prisutan „doista veliki broj zanimanja“ (str. 59). U tom periodu osim obrtničke proizvodnje i trgovine razvijaju se i druge grane gospodarstva, grad počinju naseljavati obrtnici različitih profila pa se povećao i „broj dućanskih trgovaca, prijevoznika, krčmara i svratištara, a isto tako i obrtnika, slugu i radnika“ (Anić, 2015, str. 59). Sredinom 19. stoljeća pojavljuju se prvi industrijski pogoni nastali iz dotadašnjih manufakturnih obrtničkih radionica. Anić (2015) ističe kako „tridesetih godina 19. stoljeća u gradu prevladavaju poduzetnici različitih zanimanja“ te da „do kraja prve polovine i početkom druge polovine 19. stoljeća među građanima sve više raste broj intelektualnih zanimanja“ (str. 61). Upravo će „gospodarski napredak, otvorenost grada te isto tako i probuđena svijest mladog građanstva“ omogućiti kulturni procvat grada u 19. stoljeću. Građanstvo „obogaćeno ne samo materijalno već i duhovno, postaje ključni nositelj nove stvaralačke i nacionalne kulture grada“, a izuzetni pojedinci u Karlovcu postaju „pokretačima i pretečama“ raznih društvenih i kulturnih događaja (Anić, 2015, str. 64). Anić (2015) ističe kako su upravo začeci građanske inteligencije doprinijeli kulturnom razvoju i napretku Karlovca, odnosno prema Nikši Stančiću „najgrađanskijeg grada Hrvatske“ toga vremena (Anić, 2015, str. 64).

Vrbetić (1979) navodi kako Karlovčani prednjače u ilirskom pokretu te da se u Karlovcu krajem 20-ih i tijekom 30-ih godina 19. stoljeća našao „veliki broj izuzetnih ličnosti Hrvatske“ (str. 31.). Navodi sljedeća imena:

> „Godine 1826. bio je učenik franjevačke gimnazije U Karlovcu Ljudevit Gaj. U Karlovac svraća sa svog imanja u susjednoj Rečici i grof Janko Drašković. Tridesetih godina živi i djeluje u Karlovcu vladika i pjesnik Lukijan Mušicki. Četrdesetih godina okupljat će se u kući karlovačkog trgovca Mije Krešića ličnosti kao baron Dragojlo Kušlan, baron Ambroz i Nikola pl. Vranyczany, Makso Prica, Ljudevit Šplajt, Eugen Barac, Imbro Tkalac i Ivan Mažuranić. Svraćali su u Karlovac Vuk Stefanović Karadžić, Antun Nemčić, Stanko Vraz, Jan Kolar, Vatroslav Lisinski, Vjekoslav Babukić. U Karlovcu živi ilirska pjesnikinja Dragojla Jarnević. Tu izrasta i stvara Vjekoslav Karas, ta tako tragična ličnost, svakako naš najveći slikar ilirskih vremena. (str. 31)

Vrbetić (1979) ističe kako su Karlovčani u doba ilirskog pokreta bili „gorljivi borci protiv germanizacije i mađarizacije a za narodni jezik u javnom životu i u školi“ te tako hrvatski jezik postaje „postulat karlovačkog obrtničko-trgovačkog građanstva (kao i uostalom i građanstva cijele Hrvatske)“ (str. 31). Latinski jezik, kao „jezik feudalne elite“, zamijenjen je iz jednostavnog razloga, nije ga bilo moguće koristiti u poslovnom životu. Vrbetić (1979) zaključuje kako su gospodarski napredak i

kapital Karlovca bili u uzročno-posljedičnoj vezi s probuđenom nacionalnom svijesti Karlovčana, stoga ne čudi činjenica da je Karlovac u to vrijeme stekao naziv ne samo najrodoljubnijeg, već i najbogatijeg grada Hrvatske.

2.4. Uloga žena u širenju preporodnih ideja

Uloga žena, posebno onih koje su se bile ostvarile kao majke, bila je ključna u širenju preporodnih ideja, a to potvrđuju grof Janko Drašković i Dragojla Jarnević.

Drašković se u svom spisu „Ein Wort an Illyriens hochherzige Töchter“ iz 1938. godine obraća ženama, poziva ih da prihvate preporodne ideje, njemački jezik zamijene hrvatskim te da s ponosom ističu hrvatsku narodnu nošnju, baštinu i književnost. Poziva žene na “čitanje i širenje hrvatske knjige“ jer su u to vrijeme upravo one u svojim obiteljima imale ulogu odgajateljice ili su pak bile zaposlene kao odgajateljice u drugim obiteljima pa su tako čitanjem književnosti na hrvatskom jeziku najmlađim naraštajima i kod njih pobuđivale interes za hrvatski jezik i književnost.

Jarnevićeva o ključnoj ulozi žena u širenju preporodnih ideja, posebno „osvješćivanju i pobuđivanju interesa za materinski jezik“ govori u svom „Dnevniku“ (Odža, 2018, str. 98). Ona je isticala kako je hrvatski jezik tada bio marginaliziran „u svim sferama privatnoga i javnoga života“ te kako se je bilo nužno osloboditi „kompleksa jezičnog utjecaja dominantnih kultura“(Odža, 2018, str. 111). Dragojla je upravo je u ženama, odnosno majkama, vidjela rješenje jer su one imale ulogu posrednica u usvajanju materinskog jezika (Odža, 2018). Na taj način „središnjoj ulozi majke unutar obitelji Jarnevićeva pridaje neizostavan pedagoški značaj“ naglašavajući kako je njezina obaveza, „uz tradicionalne majčinske zadaće, njegovanje tradicije i bogoljublja“ (Odža, 2018, str. 111). Jarnević se ističe i po tome što je „osvješćivanjem važnosti uporabe hrvatskoga jezika u svakodnevnoj komunikaciji (...) značajno doprinijela razvoju hrvatske jezične politike, a posredno i razvoju nastave materinskog jezika“ te što je „napravila značajan korak za ženski rod kada je rekla da će pisanjem“, koje je u to vrijeme bilo dio muške sfere“ (...) „služiti domovini“ (Odža, 2018, str. 111, Gorički, 2015, str. 54).

3. Dragojla Jarnević-Ilirka iz Karlovca

Prvi doticaji Dragojle Jarnević s ilirskim idejama zbili su se 1839. godine preko njezinih susjeda, Vranića i Neralića. Podbrežnički (2019) ističe kako Jarnevićeva „isprva nije bila oduševljena time da se u Karlovcu širila ideja o razvoju ilirskog jezika“, a Odža (2018) naglašava kako u početku Dragojla, iako Hrvatica po narodnosti, odbija koristiti se hrvatskim jezikom. Razlog tome je činjenica da je Dragojla hrvatski jezik vrlo slabo poznavala te je njemački jezik smatrala svojim materinskim jezikom. Formalno je bila obrazovana na njemačkom jeziku i čitala je književna djela pisana na njemačkom jeziku te se je njemačkim jezikom, kao jezikom službene korespondencije, u to vrijeme služilo ne samo hrvatsko plemstvo, već i srednji građanski sloj, kojem je Dragojla pripadala.

Godine 1939. Dragojla odlazi u Graz kako bi usavršila krojački zanat. Jednom prilikom tijekom šetnje brdom Schlossberg slučajno nailazi na stihove anonimnog autora pisane hrvatskim jezikom. Budući da su stihovi bili potpisani imenom „Ilir iz Hrvatske“, Dragojla tada njoj nepoznatom autoru odgovara na hrvatskom jeziku te se potpisuje kao „Ilirkinja iz Karlovca“ (Odža, 2018, str. 100). Taj slučajni susret za Dragojlu postaje sudbonosan. Upoznavši u Grazu „Ilira iz Hrvatske“, odnosno Ivana Trnskog, Dragojla postaje nacionalno osviještena i „gorljiva domoljupka“ (Petrenai Andrić i Žužul, 2018, str. 30).

Iste 1839. godine Dragojla odlazi u Veneciju i tamo boravi nešto manje od godinu dana. Tijekom svog boravka upoznaje se s „gradom i životom u Veneciji“ te „zaključuje kako je to kulturom i umjetnošću razvijenija sredina od Hrvatske te se odlučuje vratiti kući kako bi pomogla svojoj domovini“ (Dijanić, 2013, str. 67). Nakon svog povratka u Karlovac „pomaže svojoj obitelji, šije i kuha, a večeri provodi pišući pjesme, pripovijetke, drame i svoj „Dnevnik“ (Dijanić, 2013, str. 67).

Za hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog bana 25. ožujka 1848. godine izabran je Josip Jelačić, što je izazvalo „opće veselje, sreću i optimizam“ među hrvatskim narodom (Dijanić, 2013, str. 76). Pripremajući se za rat s Mađarima Jelačić u srpnju obilazi Slavoniju i nastoji pridobiti tamošnje stanovništvo te suzbiti mađarski utjecaj“ (Dijanić, 2013, str. 76). Dragojla podupire Jelačićeva nastojanja, sakuplja novac za vojsku te i sama materijalno podupire ilirski pokret.

4. Preporodno djelovanje Dragojle Jarnević

4.1. Dragojla Jarnević kao dvojezična autorica

Dunja Detoni Dujmić Dragojlu Jarnević određuje kao dvojezičnu autoricu. „Iako [je] odgojena na njemačkom jeziku i književnosti“, u preporoditeljskom okruženju počinje učiti i pisati na svome materinskom jeziku jer je „pisanje držala načinom oduženja domovini te je zbog jakog osjećaja odgovornosti čitav život vodila tegobnu borbu s materinskim jezikom koji nikada nije posve svladala i zbog toga je žalila“ (Strupar, 2011, str. 20). Budući da je tek s dvadeset i devet godina počela učiti hrvatski jezik, čak su u početku i njezini dnevnički zapisi bili pisani njemačkim jezikom. Dnevničke zapise prvotno pisane njemačkim jezikom iz razdoblja od 1833. do 1840. godine Dragojla naknadno prevodi na hrvatski jezik. Godine 1841. upoznaje Stanka Vraza s kojim razmjenjuje pisma te joj on pomaže naučiti hrvatski jezik šaljući joj knjige.

Dijanić (2013) ističe kako Dragojla „u početku nije podupirala preporodni pokret, niti upotrebu hrvatskog jezika jer je smatrala da ga slabo govori i da hrvatski nije toliko bogat riječima kao npr. njemački“ (str. 68). Međutim, sve se mijenja nakon 1839. godine kada u Grazu upoznaje Ivana Trnskog, pjesnika preporodnog razdoblja, „koji je uspijeva uvjeriti u ljepotu hrvatskog jezika i potrebu pisanja i govorenja na hrvatskom“ (Dijanić, 2013, str. 68). Prihvativši preporodne ideje, Dragojla počinje pisati „pjesme romantičarske tematike na hrvatskom jeziku koje su joj bile objavljene u Gajevoj „Danici“ (Dijanić, 2013, str. 68).

4.2. Preporodna književnost Dragojle Jarnević

„Dragojla Jarnević je svjesna svog slabog znanja hrvatskog jezika, ali i potrebe domovine za obrazovanjem i literaturom na narodnom jeziku“ (Dijanić, 2013, str. 70). Hrvatska je u vrijeme ilirskog pokreta zemlja niskog stupnja pismenosti te je „stvaranje čitateljske publike i osvještavanje uloge tradicije u oblikovanju nacionalnog identiteta“ nužno za ostvarenje preporodnih ideja i ciljeva (Odža, 2018, str. 89).

„Jarnevićkino domoljublje nezaobilazno je povezano i s njezinom profesijom spisateljice“ jer je za nju pisanje ujedno i prosvjetiteljski rad, na koji želi potaknuti i druge Hrvatice (Strupar, 2011, str. 20, Dijanić, 2013). Dunja Detoni Dujmić naglašava kako je Dragojla bila vođena težnjom „da građanskoj čitateljskoj publici, napose ženama, pruži prikladno hrvatsko štivo kao zamjenu za trivijalnu prozu“ (Gorički, 2015, str. 8 prema Detoni Dujmić, 1998).

Dragojla je u kontekstu preporodne književnosti poznata po svojoj preporodnoj poeziji, koju 1839. godine počinje objavljivati. Tako je 3. kolovoza 1839. godine pjesma "Želja za domovinom", njezina prva pjesma na hrvatskom jeziku, bila objavljena u časopisu „Danica“. Iako je napisala oko stotinu lirskih pjesama, njih samo dvanaest bilo je objavljeno i to najviše u časopisu "Danica". Kao dva osnovna motiva njezinih pjesama ističu se ljubav prema domovini i ljubav prema dragom.

Godine 1843. Jarnević objavljuje „Domorodne poviesti“, zbirku domoljubno-poučnih i romantičarsko-sentimentalnih pripovijetki (Batinić, 2023). Zbirka je to tri pripovijetke, „Povodkinje pod gradom Ozlom“, „Oba prijatelja“ i „Žertve iz ljubavi i viernosti za domovinu“. Tom zbirkom Dragojla postiže „veliki uspjeh“, postaje „istaknuta ilirska spisateljica pa joj se pruža prilika upoznati vodeće ilirce“ (Dijanić, 2013, str. 67). Važno je spomenuti da je zbirka tiskana u karlovačkoj tiskari N. Prettnera i to o vlastitom trošku autorice.

Već se 1842. godine Jarnevićeva susreće s cenzurom i zabranom ilirskog imena, što oštro kritizira (Dijanić, 2013.) „Prije tiskanja njezinih priča mađaronski orijentiran cenzor pozvao ju je na razgovor i objasnio joj da joj je zabranio koristiti ime Ilir iako tada još nije imao prava na to“ (Dijanić, 2013, str. 74). Međutim, zabrana ilirskog imena stupila je na snagu već 11. siječnja 1843. godine.

Osim u Gajevoj „Danici“ Dragojla je svoje radove objavljivala i u drugim časopisima poput Vrazovih "Kola", Schallovog "Pilgera", "Nevena", "Glasonoše", "Obzora", "Smilja", "Napretka", "Leptira", "Dragoljuba", "Naše gore lista" i "Hrvatskog sokola".

5. Zaključak

Uloga žena u ilirskom pokretu bila je ključna te su toga bili svjesni i najznačajniji predstavnici pokreta. Žene, posebno one koje su se ostvarile kao majke, bile su posrednice u usvajanju materinskog jezika. Također, čitanjem književnih djela napisanih na hrvatskom jeziku one su kod svoje djece ili djece čije su bile odgajateljice pobuđivale interes za hrvatski jezik i književnost. Jarnevićeva osim što je radila kao odgajateljica i učiteljica, ide i korak dalje te se počinje profesionalno baviti pisanjem, koje se je u 19. stoljeću smatralo dijelom muške sfere. Iako formalno poučavana na njemačkom jeziku, vlastitim trudom i upornošću pokušava ovladati hrvatskim jezikom te počinje pisati svoja književna djela i dnevničke zapise na hrvatskom jeziku, što potvrđuje njezino domoljublje i predanost ilirskom preporodu. Osim svojim književnim opusom na hrvatskom jeziku, ilirski pokret pomaže i materijalno.

6. Popis literature

[1.] Anić, I. Kulturni život Karlovca u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda. Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija [Internet]. 2015 [pristupljeno 14.11.2025.]; Dostupno na: https://repozitorij.hrstud.unizg.hr/dissertations/hrstud:948/show-file/0

[2.] Batinić, A. Dragojla Jarnević i njezino učiteljevanje. Dani Hvarskoga kazališta [Internet]. 2023 [pristupljeno 22.11.2025.];49(1):221-230. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/302333

[3.] Dijanić D. Hrvatski narodni preporod i Ilirski pokret (1835.-1848.) u Dnevniku Dragojle Jarnević prilog poučavanju povijesti žena. Povijest u nastavi [Internet]. 2013 [pristupljeno 22.11.2025.];21(1):57-77. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/120408

[4.] Gorički, R. Reprezentacija rodnih identiteta u djelima Dragojle Jarnević. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu [Internet]. 2015 [pristupljeno 23.11.2025.]; Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/6029/1/Romina%20Gori%C4%8Dki%20-%20Diplomski%20rad.pdf

[5.] Hrvatski narodni preporod. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. [pristupljeno 16.12.2025.]; Dostupno na: https://www.enciklopedija.hr/clanak/hrvatski-narodni-preporod

[6.] Odža, I. Pedagoško djelovanje Dragojle Jarnević u kontekstu idejnoga svijeta Dnevnika. Metodički ogledi [Internet]. 2018 [pristupljeno 27.11.2025.];25(1):87-117. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/217457

[7.] Peternai Andrić, K., Žužul I. Imaginarna usidjelica. Kulturalne reprezentacije usidjelice u Dnevniku Dragojle Jarnević i Ševi Dezsőa Kosztolányi. Književna smotra [Internet]. 2018 [pristupljeno 25.11.2025.];50(187(1)):23-36. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/201775

[8.] Podbrežnički, M. Buntovnica Dragojla Jarnević: književnica, avanturistkinja i začetnica pedagogije. POVCAST SVRATIŠTE ZA HUMANISTE. 2019 [pristupljeno 24.11.2025.]; Dostupno na: https://povcast.ffzg.unizg.hr/buntovnica-dragojla-jarnevic/

[9.] Strupar, I. Dragojla Jarnević – Dnevnik. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet [Internet]. 2011 [pristupljeno 26.11.2025.]; Dostupno na: https://repozitorij.ffos.hr/theses/ffos:2727/show-file/0

[10.] Vrbetić, M. 400 godina karlovačkog školstva. SIZ društvene brige o djeci i odgoja i osnovnog obrazovanja Općine Karlovac, SIZ-ovi odgoja i usmjerenog obrazovanja Zajednice općina Karlovac. 1979. 240 p.

[11.] 210. godišnjica rođenja Karlovčanke Dragojle Jarnević. Gradska knjižnica “Ivan Goran Kovačić“ 2024 [pristupljeno 26.11.2025.]; Dostupno na: https://gkka.hr/wp-content/uploads/2021/09/Tekst-5.pdf